

Բ Ա Խ Շ Օ

ԵՐԳԻԾԱՐԱՆԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ

ԳԻՆԸ 10 Կ.

(ԹԻՓԼԻՍԻ ԲԱՐՔԱՆՈՎ)

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԶՕՒԹՐ ԶԱՒԵՆՆՅՈՒՆ

891.99
Բ-21

Թ Ի Յ Լ Ի Ս
ԱՐԱԳԱՏԻՊ ՍՐ. Ն. ԱՂԱՆԵԱՆՅԻ ՊՕԼԻԳԵՅՍԿԱՅԱՆ, 7.
Электротечатня Н. Аганьянцъ, Полицейская, 7.
1927

01 JAN 2009

19 NOV 2011

9.12
P. U. 10 0

891.99

F-21

ԵՐԳԻԾԱԲԱՆԱԿԱՆ

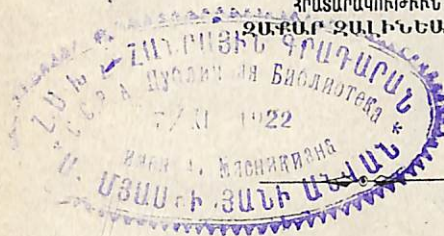
ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ

(ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱՐԲԱՌՈՎ)

4911
1001

ՀԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՖԼԻՍ

ԱՐԱԳԱՏԻՈՂ ՕՐ. Ե. ԱՐԱԳԱՏԻՈՂ ՕՐ. 7
Электростанция Н. Агаджанян, 7. Политическая, 7.

(27)

2005 MAR 10
27.02.2013
2005 NOV 9

2 3.279

ՀՐԱՏԱՐԱԿՁԻ ԿՈՂՄԻՑ

Յարգելի հեղինակի երգիծաբանական անտիպ
գրուածքները յաճախ կարդացուելով մեր ընկերական
շրջանում՝ շատ անգամ է մեզ ծիծաղ և բաւակա-
նութիւն պատճառել, իսկ նրանց հրատարակելու
համար երբէք մեր մտքից չի անցել: Սակայն վերջին
ժամանակներս երբ նկատեցինք «Զարկ» շաբաթա-
թերթում և «Խաթաբալա»-ում այդ գրուածքներից
լոյս տեսած, ուրեմն խմբագրական բովերից անցած
ու հաւանութիւն գտած, հարկ համարեցինք հեղինա-
կի համաձայնութեամբ, առանձին զրբոյկներով լոյս
ընծայել թէ խրախոյս ընկեր հեղինակի և թէ ի
գուարեութիւն մանաւանդ Թիֆլիզի զբօսասէր ժո-
ղովրդի:

Զաքար Զալինեան

ՄԵՌԵԼՆԵՐԻ ՄԻՏԻՆԳ ԽՈՋԻՎԱՆՔՈՒՄ

Իս ու Եօվանը մէ-մէ գամ գնում ինք Խո-
ջիվանք, բօլթա ինք տալի, գերեզմներու քարե-
րու վրայ կարթում ինք, թէ փլան մարթը վուր
տարուն է մեռի, ինչ փեշակ է ունեցի, էտէն-
ցութիւնով մէ կրուդ ինք տալի, իժում գնում
ինք Շիրաջխանա՝ Արշակ Մամուլովի դուքանը
ու մէ քիչ բողազնիրս թաց անում:

Համա էս վիրչի գամը շատ վախեցանք:
Շատ, է, վուր էլ ասիլ չի ուզի: Էնթաւուր բան
տեսանք, վուր պատմիմ, չիք աւտայ:

Ձէր Ծատուրինց Գիգուլու գերեզմին չէինք
հասի, վուր ինչոր փափսոցի ձէն էկաւ, ու ինչ
տեհնինք. — մեռիլնիրը մէ-մէկ գերեզմներուցը
դուս էին գալի ու վաղում Եագոր Մարտինիչ
Ակոփովի մատուռի առչիւր կաղնում:

Էնէնց վախեցայ, էնէնց վախեցայ, վուր
կինաղամ լեղիս պատուեցաւ, մաշ. համա էն
բէուղովի Եօվանը իսկի այնումը չըգցից ու

ինքն էլ գնաց թամաշա անելու: Էտ վուր տեհայ, իս էլ մէ քիչ սիրտս դայմացրի ու գնացի դէմուդէմ հեռու-մօդիկ կաղնեցի:

Կամաց-կամաց մեռիւնիւրը մօդ էլան: Ինչ մեռիլ էլ վուր չէր ուզում դուս գայ, բղաւում էին վրէն՝ «տօ, խուլիդան, դուս արի, էլի», զօրով դուս էին բերում գերեզմանիցն ու մէ լաւ դնքսում:

Դիւի վուր մօդ էլան, մէ-էրկուսին դարաւուլ զրգեցին գերեզմանատան դռներու մօդ, վուր թէ վուր դազախնիր գան՝ իմաց տան. իժում մէկին վի քաշեցին, վուր ճառ խօսէ: Մէկ ասի, թէ էս Արծինօվ է, Արծինօվը չէր, թէ Բափին է, ասի, Բափին էլ չէր, ո՞վ գիդէ, մէ մուկդէկ վարժապիտ կուլէր էլի:

Ճառ խօսողն էսէնց կցից.

«Մեռած ննգրաինք, կօսէ, ի՞նչ ինք փիքը անում: Էսքան տարի մէշկի վրայ վիւր ինք ննգի ու տէրտէրներու խօսկով մուլափ ինք տալի, թէ իւի պիտի Գրիստուսը մէկէլ գայ ու միզ վիկացնէ, ինչ է տէրտէրը թաղելու վուխտն ասիլ է, թէ ժաժ չըզաք մինչկլի Գրիստուսի գալը: Տօ, տէրտէրի խուսկը խօ փեշատ չէ: Կաղեօնի փեշատը կոտորում ին ու, տէրտէրի խուսկը մինք չինք կանայ կոտորի՞. դրա համա միզ խօ Սիբիր

չին տանի: Էսքան մուլափ տալ կուլի՞, վուր մինք ինք մուլափ տալի: «Ինչկլի Պետրուսը գուքա. Պաւլի հոգին դուս գուքայ»՝ կօսէ, հիմի միր բանն է, ինչկլի Գրիստուսը գուքայ, մինք կի հոտեցանք ու փթեցանք ու... Մէ աչկներուդ բաց արէք ու թամաշա արէք, է, աշխարքումն ինչ է կատարում: Միր չմեռած ննգրաինքը վուր ուզում ին իրանց խազէինին իրանց ուզածը կատարիլ տան, ջէր մէ էրկու գեպուտատ ին զրգում նրա մօդ, իրանց ուզածը այտնում, իրիք օր էլ վադա ին տալի ու թէ խազէինը ատկազ է անում, զաբաստովկա ին անում: Հիմի, ննգրաինք, մեռիւնիր, իս ուզում իմ, վուր մինք էլ միզմէն իրիք մարթ ջոգինք ու զրգինք Գրիստուսի մօդ, ապսպրինք վուր թէ գալիս է գայ, մէ շափաթ էլ վադա տանք, ու թէ չէ գալի, իմաց անէ. էն վուխտը մինք միր գլխի չարէն կու տեհնինք, առանց նրան էլ լաւ կու վիկեհանք: Հը՛, վո՞ւնց է, հաւնում ի՞ք, թէ չէ»:

— «Հաւնում ինք, հաւնում ինք» — բղաւեցին մեռիւնիրն ու ծափ տւին:

Ձեռաց իրիք գեպուտատ ջոգեցին ու դրանք էլ ուլքիւր ին, մէկը բազազ Գեուրքովը, մէկէլը Ծատուրից Դիգուր, վրայ իրիքն էլ Եգոր Մարաի-նիչը (էրեւում է, վուր սրանք դիւփունքն էլ ցո-

ցիալիստ ին դառի, չունքի դառ ու դադարկ ին մտի գերեզման):

Միտինգը վուր պրծաւ, դիփունանքն էլ յիդ մտան իրանց գերեզմանիւր:

Ձողած դեպուտատները էրկուշափթի ճամփա կու ննգնին Բրիստոլսի մօդ Փարաջանովի թելեշկով: Ով որ ձիգմէն ուզում է իմանայ թէ Բրիստոլսն ինչ ջուղաբ է տւի մեռելնիրու դեպուտատներուն, կիրազի յիդ գուքան, համեցէք Խոջիվանք ու նրանցմէն իմացէք:

ԷՍԷՆՑ ԷԼ ՕՅԻՆ ԿՈՒԼԻՐ.

Աստուծ գիղենայ, փօշտալիօն Տարասին վուր տեհնում իմ, լեղիս պատուվում է, իլաքի թէ ինձ ամա էլ թէ վուր պիսմօ է բերում, մանամ բաց իմ անում ու կարթում, ծնգնիրս զողզողոցն է նգնում:

Խիստ իմ վախենում, հէնց գիղիմ պարտիւէմէն է զրգած ու փուղ ին ուզում:

Ախար, փիս խասիէթ ունեմ, է... մէ կապէկն ինչ է, մէ կապէկ չիմ տայ վուր աշկնեւրին կպցնին. մազրամ նրանք ուփրօ փիս խտսիէթ ունին ինձմէն. միգ պէս մարթու համար

օխտը կապէկանուց գուլէն չին խնախում, բաս չէ ու միգ պէս կուլին այ, գուլէն վուր մէկը մէ կապէկ ըլի չինք առնի թադարիկի համա, նրանք կի մէկին մէ աբասի կուտան ու միգ փէշքաշ կոնին:

Դրոստ է, փուղ շատ ունիմ, մազրամ ինչի՞ տամ. պարտ իմ, թէ պահ իք տվի. է... մէ ժամանակին թամաշա արէք, է. Աստուծ վուր վէքսիլով փուղ տա ու Բրիստոլսն էլ մոծամայ ըլի, էլի ատկազ կօնիմ, ուր մնաց թէ խալիսն բաժնիմ:

Ախար մէկը չէ, էրկուսը չէ. մէկը գալիս է, թէ զազրանիցումը բօմբիր ինք զակազ տւի, ու մէ քսան թուման պիտի տաս կօսէ թէ չէ ու... (միթոմ խիս շատ իմ սիրում այ բոմբը վուր փուղ էլ տամ). մէկէլը թէ, եարազ պիտի արնինք կօսէ ու...

Տօ, ջհանդամը ձիր գլուխը. թէ փուղ ունիք, գուզիք եարազ առէք, գուզիք արազ. ի՞նչ իմ հոքում, ինձ հիդ ի՞նչ բան ունիք, ինձ ի՞նչ իք հարցնում, էն օրը իս էլ մէ դանակ առա, գինու համա դիղց կըճպելու, փուղը ձիգմէն ուզեցի՞ հա...

Խիդ՞ Ծատուրենց Բազրատը իրիք ամիս է դուքանը կողպել է ու տուսաղի հանգը տանը

...նստած է. հինգ հարուր թուաման փող պիտի տաս, կօսէ. շատ ունիս, կօսէ:

Է՛, Աստուծ չունի՞ք, վա՛, շատ էլ իրա աշխատածը չէ ու շատ ունէ, ձիգ ինչ, նրա մամէն խօմ ձիգ ամա չէ աշխատի. էտ էլ դառաւ Գուրգենովը ու Րոտինովը, վուր վախեցրի ի՞ք, ու խիղճ էրէխէրքը տանէմէն չին կանացի դուս գայ:

Մագրամ էտ մէկը խիստ լաւ ին անում, վուր տանէմէն չին դուս գալի, օրէսի դէնը մինք էլ խուսկնիրս մէկ կօսինք, դուքնիրը կու կոխպինք, ու տանը արխէին կու նստինք. տեսնինք ո՞վ կու փոշմի. փառք Աստու մինք էնքան ունինք վուր միգ հէրիք է, վայ ձիւր միխկը, վուր քաղցած կու զկուտաք:

Ախար հէրիք էլաւ, է՛, վա՛, ամեն բանով ձիւր խուսկը կատարեցինք, էլ ի՞նչ ի՞ք ուզում, դաթար տվէք, էլի՞ վա՛, բարէմ, մէ-մէ դախրա վի կալէք ձեռներիդ ու միգ էլ մայմունի հանգը հայաթներումը խաղցրէք, իս ու իմ հոքին էտէնց ուխրօ շատ փող կու մօտ անիք:

Ինչ վուր անում ին, դիպի էտ մաւի խալաթավուրնիրն ին անում. Աստուծ գիդենայ, հէստի ատում իմ, հէստի ատում իմ, (համ էլ վախում իմ) վուր աճքով աճկը չիմ ուզում տէհնի. գի-

շիրը դուքնէմէն տուն գնալիս վուր րաստ ին գալի, ուզում իմ ճամփէս փոխի. արի ասա մէկ էլ տէհար արչիւդ ցցվից, ու արա՛, ինչ վուր ունիս կօսէ հանէ, ջալդ. չարէտ ի՞նչ է, պիտի տաս, չիս տա՛ կու փոշմիս:

Աղաք սովորուտկ ունէի առուտնիրը, էրես լվանալուց էդնէն, թարս կու կանգնէի ու կօսէի, հրաժարիմք ի սատանաէ և ամենայն խափէութենէ նորա. հիմի կի ասում իմ, հրաժարիմք ի մաւի խալաթաւորէ և ի բէբութէ նորա:

ՀԻՆ ՌԵԺԻՄԻ ԿՈՒՊՇՆԻՐԸ

—«Ալիքսէի վարլամիչ, ինչի՞ դուքանը չիս բաց անում...»:

—«Ձեր ութը չկայ, տաար նմուտ պակաս է, պըրաւա չունիմ, գանա դուն չիս գիդի՞, Եագօր Արտեմիչ, վուր դաստի խօսացնում իս...»

—«Գիդիմ, գիդիմ, Ալէքսի ջան, մագրամ ասում իմ էլի. հայ գիդի հին ժամանակ, վոլըդի էր էստունք. գուգէիր ութին բաց կօնէիր, գուգէիր վիցին, ո՞վ էր քու դավէքարը, ու յիփ վուր քէփդ կուտար՝ կու կուխպէիր»:

—«Հէյ գիդի, հայ, քանի ժուգ է Գրիգոր

Նախապես հիշեցի մասնաճիւղի մասին. գիշերուայ ութին, իննին կեսին ու մասնաճիւղի մասնաճիւղի, քաղցրը մասնաճիւղի կոնսերն. դախարաբար, բուրդաւորները, փրկաշիւները ու բլիթը, եսասուկներին հանգը կաղնած մուկափ էին տալի, վուր մինք մասնաճիւղի պրծներն ու նրանք էր իժում գոլքանը կողպին...

— Ե՛հ, էտունք միտս մի գցի թէ քու Աստուծոյ կու սիրիս, եգոր Արտեմի, վուր միտս իմ գցում, լամիս գովում իմ:

Առոտները հինգին կեսին դուքան բաց անիլու, կու տեսնէի վուր փրկաշիւները էկել ին ու քնաթափախ ինձ ին մուկափ տալի. նրանցմէն մէկը բալնիքը ձիւնէմէս կու առնէր, կու բաց անէր դուքանը, մէկը կու աւելէր, մէկը կու թափ տար, մասնաճիւղի էլ մէ ջուրս խտակ մում կու վառէի դախար առջիւր, իժում կու զրգէի, չայ բերիլ կուտայի ու մասնաճիւղի չայ չէի կշտացի, օշով չէր մօտկանայ. վայ էս փրկաշիւի միտիւր, վուր մէ հինգ նմուտ ուշանար, շան լափը գլխին կու ածէի ու հօրն ու մօր գերեզմանը չուրս գրօշ կու շինէի:

Համա արեւ հիմի, ութէմէն վաղ, բաց արա դուքանը, ան վիցէմէն ուշ կոխպէ, ան թէ չէ փրկաշիւին մէ աւել խոսկ ասա, ձեռաց խոսք-

ները մէկ կօնին ու զաբաստով կու սարքին, իժում արի ու, մենակ եօլա գնա, չարէտ ինչ է, ձէնդ պիտի կտրիս...

Հիմի էրթօբա է, կօսէ, աղա ու նոքար չըկայ կօսէ, դիւ մէկ ինք, կօսէ, դիւունանքը ննգիր ինք, կօսէ. (ձիր գլխի տրաքուիլը, միթոմ քառսուն, քառսուն թուման փող ինք դրի ու դուքան ինք բաց արի ալ, ննգիր ինք):

Տօ, ցօցիալիստներ իք, ինչ վուր զահրուժար իք, էնչալը հըրէիք, յիւ վուր մինք նօքար էինք, հըր էիք կորած, կու լուս ննգնէիք էլի, միգ ամա էլ կու բարեխօսէիք, միգ ամա էլ չալիշ գուքայիք, վուր մինք էլ հիմիկուայ, նօքրներու հանգը, աղաւարի ապրէինք, էլ ինչ հիմի գէին դռնանք, դուքան բաց անինք ու գաք միր եախէմէն բռնիք...

Մախլաս...

ՄԵՐ ՔԱՂԿԻ ԳԱՁԵԹՆԻՐԸ.

Իս վունց ուսում ունիմ վունց էլ գրի սիվ ու սիպտակն իմ կանացի ջողի, մագրամ քիչ ու միչ հասկանում իմ էս միր ժամանակուան բանեքէմէն:

Այ, խոռակի համա գուզիք, ասիմ, թէ ցօ-
ցիալիստը վուրն է, դաշնակցականը վուրը, ա-
նարխիստը վուրը ու բոլնատվչիկը վուրը. մաշ, այ
դոմէն էլ գիտիմ, թէ ինչի համա է, գուսմէն մի-
գամա է, միւր ջողած մարթիքը պիտի գնան, ու միգ
ամա խօսին, էն էլ գիտիմ թէ ինչ պիտին խօսի,
գուզիք ասիմ, համա էլ ինչ ասիմ, դուք էլ կու
իմանաք, «Հոսանք» գաղեթումը գրած կուլի:

Էստունք գիտի իմ վուրթին սովրեցրից, մաշ
ինչի՞ տւի շխօումը, վուր էտունք էլ չսովորի,
ու ինձ էլ չպատմի, Աստուձ գիդենա հեստի
կարթում է գաղեթը, վունց որ ջուրը ու խիստ
էլ ախոտա ունէ գաղեթ կարթալու. բաս էնդուր
էլ դրա համա չուրս տէսակ գաղեթ իմ դուս
գրի. «Մշակ», «Երկիր» «Խաթաբալա» ու մէկն էլ
ուսակ գաղեթ «Տիփլիսկի Լիստոկ»:

Դրուստն ասիմ, հիմի շատ իմ փոշմընում,
ախպէր, էնդուր վուր էա միւր գաղեթի ուստեքը,
խիստ բիաբուր մարթիք ին. ջալդով վաղէն թա-
մամ ըլի ախպէր, իժոււմ, մուքթա էլ վուր զրգին
չիմ ուզում:

Իմ տղի խիլքին ինչ ասիմ, վուր գահլէս
տարաւ, թէ մամի ջան, թէ գուզիս վուր մարթ
դառնամ, կօսէ, ինձ ամա գաղեթնիր դուս գրէ
կօսէ. էնդուր վուր, մարթ կօսէ, էնքան շխօումը

բան չի սովրի ինչքան գաղեթ կարթալում կու
զարգանա կօսէ:

Իս էլ աւատացի, տղիս բեղամաղ չարի, ու
մէ քանի մանէթ բանդ արի: Հախ Աստու առչի
գամը, մէ, երկու գաղեթ, վուր ստացանք խիստ
հաւնէցի, տղէս կարթում էր ու իս էլ անգաճ
էի դնում, տեհնում էի վուր, մարթ գրուստ
վուր խիլք կանա սովրի, վուր ամեն օր կարթա
էնէնց լաւ-լաւ բանիր էին գրում:

Դու մի ասի թուրմէ խալսին պիրոդ ին
տալի, իս բէխաբար, էրեւում է էլի՞ վա, հիդնու
հիդը սարսաղ սարսաղ, բանիր ին գրում, ու հի-
մի էլ մէ գաղեթի ուստէն, մէկէլ գաղեթի ուս-
տին ինչօր բերանն է գալի, բիաբուր ին անում:

Այ «Մշակ» գաղեթը «Երկիր» գաղեթին էն
ուշուսցնիրն է տալի, վուր տաճկա մանածող,
կինտոէքը բէսաբ ին արի. էնէնց էլ «Երկիր»
գաղեթը, «Մշակ» գաղեթին:

Տօ ախմախնիր, թէ մէկ մէկու հիդ, հախ
ու հէսաբ ունիք ճամփին, չի՞ք աաստ գալի՞, մէ
լաւ մէկ մէկու բիաբուր արէք ու թէ գուզիք,
մուշտակուի էլ սարքեցէք. ի՞նչ իք միւր գահլէն
տանում, ի՞նչ իք գաղեթումը գրում, ձիւր ու-
շունց սովրելու համար ինք առնում ձիւր գաղեթը,
թէ խիլք սովորելու համա:

Վա էս ի՞նչ բան է, տօ, հիմի դադադ Փաշիկօն, վուր դադադ Սեդրակի հիդ հախ ու հե-սաբ ունենա, պիտի ապրանքը փալշիւացնէ՞, ինչի՞, մուշտարին ի՞նչ միղք ունէ. էնէնց էլ ձիւր գա-ղէթը, ձիւր ապրանքն է, դուք պիտի չալիշ գաք վուր լաւ լաւ բանիւր գրիք ու մուշտարին շատացնիք:

Խաթաբալինը չլի, մէկ էլ տէհար, Թոփչիո-վին, Տիգրան Օհանէսովին, ու Սպանդարին, մայմունի հանգը մի մինձ գլխնէրով ու կարճ, կարճ բոյնով նխշից, կօսիս թէ միք ջլիս, էշիւր ինք ու էտ պատուական մարդկերանց, չինք ճանչ-նում, թէ ինչ հանգի, բոյով, բուսաթով ու խե-լօք մարթիք ին:

Դրանցը ո՞վ չի ճանչնում, Թոփչիովն է վուր էս տարւանից բռնած, մանամ մէկէլ տա-րին գիղէ թէ, տարին բանի օր է, բանի շաբաթ է, լուսին իփ պիտի բհամ գայ ու արեգազը իփ պիտի խաւարի: Օվանիսովն է՝ վուր գլուխ ա-տուակատ է, հերու էրեան վից բռնատովչիկի ազատից բիրդից ու էս տարի էլ Գանջա չուրս մարթասպան: Սպանդարն է՝ ախպէր ու... էտ մարթն էլ հին գաղէթի ուտայ է: էս տարի տէ-հաւ վուր իրա գաղէթը խօդումը չէ, աստավկայ տուից:

Դու դրանցմէն շատ խելօք իս, վուր դրան-

ցը չիս հաւնում ու քու խէրի համա էտ պատ-ուական մարթկերանց մայմունի հանգը նխշում: Տիփլիսիլի Լիստոկի բանը ու գուրձը խօմ կտրել է, սաղ գաղէթը վուր թափ տաս, մէ խիլք կտրիլու բան չի վիր ննգնի:

Զագրանիցա ինք փախչում ու էժան պօր-տօպիան ինք ծախում, կօսէ, ադրեսը Սօլօլակ. մէ տիղ կուխարկա ին ուղում, կօսէ. թաժմին-դա չուրս լաւ օթախ կայ քրիհով, կօսէ. մէ դօխտուր էլ իրան գովում է թէ խիստ լաւ դոխտուր իմ ու դիփ ինձ մօդ էկէք: Տօ ջհան-գամը ձիւր գլուխը, էտունք ինչ միւր բանն է վուր գաղէթումն էլ գրում իք:

Էն շափթին էլ մէկէլ տէհնիմ տղէս լեղա-պատառ տուն ննգաւ, թէ, մամի ջան, մէ երկու շայի տու, թագա գաղէթ է դուս էկի, վի կալա էրկու շայի տւի, գնաց ձեռաց, ափալ-թափալ առաւ ու բերից, ասում իմ վուրթի, էտ թագա գաղէթի անումը ի՞նչ է, թէ, Հալիլա մամի ջան, այ երէսին էլ հալիլա նխշած:

Տէհնիմ դրուստ որ մէ հալիլա է նխշած, ու մէ այբէջար մայմուն էլ մէջը թամաշայ է անում, տալն էլ գրած է, թէ, էս մայմունը հալիլումը իրա սփաթը տէհնում է, մագրամ չէ աւտում, կօսէ, թէ իրա սփաթն է:

Տօ, մայմունները հիմի դուք իք, թէ՛ էտ խիղճը, վուր նխշիլ իք էդ հալիլի առչիւր, մայմունը դուք չիք, վուր մէ գլուխ Շխրոյի թաղի կնիկարմատներու հանգը, բանբասանք իք անում, ու խալխին մասխարա գցում:

Աստուճ գիդէնա, իս վուր նխշիլ գիդէնամ, մէ մինձ կարդօնի վրէն մէ մինձ հալիլա կու նխշիմ ու էտ մայմունի տիղը, ինչոր գաղէթի ուստէք կաք ձիգ կու նստեցնիմ, վուր ձիր մայմունութիւնը ձիր աչկով տէհնիք:

ՄԻՐ ՏՂԵՐՔԻ ԲԱՆԸ ԲՈՒՐԹ Է

Շատ խարաք էլաւ, միր աշխարքը, ախպէր, շատ, շատ է՝ վուր էլ դաւի չունիմ. խարաք կուլի, մաշ ինչ գահրումար կուլի վա, էսդադամ պարապ խալխ ո՞վ է տեհի, վուր հիմի մինք տեհնում ինք. խիղճիւրը նստիլու ու մանգալու տիղ էլ չունին, ջհանդամա պարապութիւնը. Ալէքսանդրովի բաղը կոխպած, Պուշկինի բաղը կոխպած, մէ գարացկօյի սւալրաւի արչիւնէ, էն էլ սուտ ցօցիալիստներ, մօզոնովի դաշնակցականներ, դուս արած վարաժապիտներ, ու աստաւ-

կայ տւած գեմագի աշկիրտներն ին զանիա արի:

Միթամ քիչ պարապ խալխ կային, Բոտինովն էլ էրկուսին դուս է արի, ձիր սփաթը չիմ հաւնում, կօսէ, ու համ էլ զարար իմ անում, կօսէ, աբա էդ ասելու խօսք է՝ ձիր սփաթը չիմ հաւնում կօսէ, տօ իժում քու սփաթը, մինք խիստ ինք հաւնում վուր քիգ վուչինչ չինք ասում. մանամ զանդուկըդ կիսատ էր, լաւ սփաթ ունէին ու հիմի վուր զանդուկըդ փուզով թցրիւր հիմի չիս հաւնում դրանց սփաթը, (լաւ քիգ էլ կու տեհնինք, երկու շային ձեռին բռնած դալաքխանա վագտալիս):

Էստուճը դիփ լաւ, տօ էս միր ախշըկիրքը աղէրանց բանը, ուփրօ ին խարաք անում, վուրդի ասիս գլխները տուն ին գցում. ախպէր գրնում իս ապտեկխանեն, ըհը, դախլումը, աղջիկ, թիաթրի դախլումը աղջիկ, մալոչնիցումը աղջիկ, իս լինչ գիդիմ ամէն տիղ գլխները տուն ին գցի ու խիղճ աղէրանց, տիղը բռնի, ու վունցօր վարաւուրդ իմ անում, օրէսի դենը փայտոնչիկութիւն, կոնկա մանածող ու արդանչիկութիւն էլ կոնին:

Էս բանը վուր մէ ցիլինդրաւորի մօդ չապիս, կօսէ, մաշ, էտէնց է լուսաւորութիւն է,

ուրիշ տերութիւնումը դիւի ախչկիրք ին դախ-
լումը. տօ, ախմախ, իժում ուրիշ տերութիւնու-
մը էսդադամ պարապ, տղէրք կան, վուր սար-
սաղ, սարսաղ, դուս իս տալի, թէ լուսաւորու-
թիւն է, տօ թէ լուսաւորութիւն է՝ բաս միր քու-
չեն ինչի՞ է մութը, գիշերւայ վիցին վուր մաստ
աչքդ կոխիմ, չիս տեսնի:

Տօ էտ վուր ասում իք թէ լուսաւորութիւն
է, ու ախճկիրքը տղամարթու բարեբար պիտի
աշխատին, բաս ինչի էն խիղճ կուզիան, չոլախ,
ու ճորփիլիան, ախչկերանց չիք նստեցնում դախ-
լումը, հը... թէ. դուք լաւ մարթիք իք ինչի՞ իք
սիրունը ջոգում, գանա էն կուզիան ու չոլախ
ախչկիրքը չին կանա դախլումը նստի ու փուղ
խուրդա անի:

Մեկը-Բաղդամովինը չըլի, բանի, քանի
ախչկիրք պրաշենիա ին տալի, թէ տիղ տու կօսէ,
ոչովին չէ վիկալի, ախչիկ չիմ բռնում կօսէ,
բաս հիմի ինչի՞ է բռնի էնդուր վուր, նրանք սի-
րուն չին էլի ու հիմիկուանը կի սիրուն է, է-
նենց էլ Գիորգի Շաղինովը ու էլի ուրիշ շա-
տիրը:

Վունց որ վարաւուրդ իմ անում օրէսի դե-
նը տղէրանց տիղը դիւի ախչկիրքը կու բռնին,
ու ուրիշ ճար չկայ միր աղէրքն էլ փուղ բա-

ժինք պիտի հազըին ու էտ դախլար ախչկե-
րանց վըէն մարթու գնան:

ԱՓՍՈՒՍ ԻՄ ՎԱՆՔԻ ԺԱՍ

Ախպէր, ինչ որ էկմալովը մէռաւ, Վանքի
ժամի լաղաթը կորաւ, ափսոսա չէր էն չախը,
իփ վուր էկմալովը սաղ էր, վուր տէհիլ էիր
Վանքի ժամումը կիրագի օրերով ասիղ գցիլու
տիղ չկար:

Իս խօմ ամեն կիրագի էնդի էի. էն բաշտէն
կեհէի, վուր իմ տիղը օչով դանիտ չանէ, ջէր
երբիչնիրը էկած չէին ըլում, վուր իս իմ տիղը
կաղնած էի ըլում փէչի կուղբին, ու մուլափ էի
տալի, վուր պատարաքը կցին:

Մէկ էլ տէհար երբիչնիրը էկան, ժամաշապ-
կնիրը կուան տակին բռնած, մօդ էրկու քսան
ու տասը հոքի, ձեռաց ժամաշապկնիրը կու
հաքնէին ու իրանց տիղիրը շարան-շարան կու
կաղնէին մէ էրգէն մազիրաւուր էլ մէջտիղը կու
կաղնէր ու ձեռներով շանց կու տար թէ վունց
պիտի երբին. ողորմած հոքի էկմալովն էլ, հի-
դիւր հեռու-մօդիկ կաղնած աշակիրտներուն աչ-

կով ու ունքով կօնէր, վուր եաղլիշ չերքին:

Աստուծ գիղենայ, պատարաքը վուր մանամ իրիգուն քաշէր, օշով չէր բեզրի, էնէնց լաւ էին երքում. իլաքի բիմիցը, էն հաստ փուրով տիրացուն, վուր ձէն չէր հանում մարթու ջանը դաժրիալէբա էր ըլում, հախ Աստուծ, Սուրփ սուրփի վուխտը քանի ջէր լացս էկիլ է, էնէնց մէ լաւ ձէնով էին կցում:

Էկմալովի մահից յիդը, մէ էրկու կիրազի էլ մէկ մէկու հիդ գնացի, ասի ի՞նչ անինք թէ էկմալովը մէռաւ, նրա աշակիրտնիլը խօմ սաղ ին, ու էլի երքելիս կուլին, մագրամ բան չունիս, գնամ ի՞նչ տէհնիմ՝ մէ տիրացու ներքին է կաղնած, մէ տիրացու էլ բիմի վրէն, ու պատարաք ին անում, ժամումն էլ վից կնիկարմատ ու չուրս տղամարթէմէն աւել չկայ, էրէսս խեչ հանեցի, մէ էրկու ջէր ծունդըրը դրի ու հոգոց քաշելով դուս էկայ ժամէմէն:

Էնթի կիրազի էլ եարմուկումն էի, ուզում էի խորովածի համա մէ չուրս շամփուռ, մէ սըմովրի տրուբա ու մէկէլ աքանդադ առնիմ, լաւ չրաստ էկաւ. չառայ, իժում փիքը արի բարէմ էսթինիմ, մէ Վանքի կուռն էլ կու դիպչիմ, ինչ խաբար է...

Դռան մուդ վուր հասայ տէհնիմ վուր հա-

եաթը խալխով լիքն է. սիրտս թոթուցն ննգաւ հէնց իմացայ թէ էլի էկմալովի գրած պատարաքը չուրս ձէնով երքում ին ու ժամումը հալբաթ տիդ չկայ, խալխը դուսն է ֆնացի:

Նեքսիւ մտայ ժամը, ի՞նչ իմ տէհնում, էլի էն էրկու տիրացուն ինչ որ ջաններումը ջան կայ, գոռում ին, ու էնէնց էլ վրայ ին տալի, կօսիս փափէն կու սառչի. սուս ու փուս դուս էկայ, տէհնիմ մէ ախչիկ մօտկացաւ, թէ «Բիձա խնթրում ինք մէ բիլէթ առնիս էրէկոյթի համա», հախ Աստուծ չիմացայ թէ ինչ է ասում, էնքան կի իմացայ, վուր բան է ծախում, ասի չէ, չիմ ուզում. քիչ դէնը գնացի ի՞նչ տէհնիմ մէ եքա տիդ մէ աշխրբի գրիւր ու կարտիչկէք ին վիրածի ու փոմիլոբի հանգը առուտուր ին անում. մօդ երսուն, բառսուն էրեխէրք էլ ձեռնիլին պատիկ-պատիկ կարտիչկէք բռնած վազ ու վազ անելով գոռում ին «բաց նամակ-նիւր, բաց նամակնիւր»:

Ինչ ասիմ ախպէր. վուրթէնն էլ չուր էկայ, ամեն կուռն էլ, առուտուր էին անում, ասի էրի հա թուր-մէ էստի թաղա եարմուկա ին բաց արի ու իս կի բանից բէխաբար իմ, մէ երկու կուռ խփեցի միւր Վանքի հայեաթի եարմուկումը, կուլի ասի էստի ծախելիս ըլին իմ ուզած շամփուռնիլը, սմովրի տրուբէն ու աքանդազը,

մագրամ չէ, մէ տիղ գրիր էին ծախում, մէ տիղ
գազէթ, մէ տիղ պէրոթնի. ու ջէր էտ թաւուր
բանիր չկար. ինձ ու ինձ փեքը արի, աօի, կու-
լի թագա եարմուկա է ու ջեր էրկըթէղէն չին
ծախում, հիդն ու հիդը առաչ կեհայ, ու մանամ
թագա տարին կուլի վուր ննգուզ, միղրը, նուշ,
խնձուր ու կամպետեղէն էլ կու սարքին. իս ու
իմ հոքին էստի ուսիրո լաւ եարմուկա կու սար-
քի, էնդուր վուր, էստի վունց կօնկէն դաշլա
կօնէ ու վունց էլ փայտոնը:

Մէ էրկու կրուզ վուր խփեցի, մէ բաշ սիր-
տս խիստ խարաք էլաւ, վուր տէհայ ժամի բո-
լորքը, գերեզմնու քարերից վուր բուլվար է շի-
նած, ախչկիրքը ու տղիրքը սիլի-բիլի անելով
ման ին գալի ու ինչ ասիս խօսում ին:

Աստուձ գիգենայ ուզում էի գիվիր գնամ
Տէր-Ղուկասովի մատուռի գլխին կաղնիմ ու էն-
տղացմէն մէ դայիմ ձէնով բղաւիմ:

«Տօ անաստուձնիր, տօ անխճմտանքնիր,
էստի ժամի հայեաթ է, թէ՛ եարմուկա, տօ էտ
ժամի դուռնէ, թէ՛ Մէքսանդրովի բաղի դուռը,
տօ չիք ամանչում, ինչ իք հաուց ազգը խայտա-
ռակ անում, տօ մէ՛ գնացէք ոսի, ան վրացու
ժամ, տէհէք էտ թաւուր բանիր ով է անում,
ինչ վուր դուք իք անում. մօշլա արէք էտ եար-

մուկէն, դուս կորէք էստղանցէմէն, էս ձիր տիղը
չէ, միք մուրտուի էս պատուական էգեդեցին,
միք մասխարա գցիլ տայ միր գլուխը»:

Մագրամ ինձ ու ինձ փեքը արի, վուր ինչ-
բան գուզիս գուռա, ինչքան գուզիս ճղաւի, ով
կու իմանայ ջէր. մասխարա էլ կու գցին ու
կուլի վուր, մէ լաւ էլ դնքսին, կամաց-կամաց
գլուխս կախ գցած փասա փուսէս քաշեցի, դուս
էկայ ու էն է՝ վուր էլ վուտս չիմ գնում Վան-
քի ժամը:

Ափսոս էկմալով, ափսոս իմ Վանքի ժամ.

ՃԱՆՁԵՐԻ ՄԻՏԻՆԳ.

Նալաթ՝ չար սատանին, աւտալու բան չէ,
մագրամ, էնթաւուր մարթու բէրնէմէն իմացայ,
վուր իրա օրումը գրուստ չէ խօսեցի ու արս
հիմի սուտ կօսէ:

Ճանջիրը Մամա-Ղ. Երթի գլխին, միտինգ
ին ունեցի, իրա աչքով տէհիլ է մարթը. մօդ
քառսուն հազար, ճանջ կուլէին կօսէ, մէ դուգրօ
տիղ մօդ էլած, ու մէ չէշմակաւուր ճանջ էսէնց
է կցի խօսիլը:

«Ճանշ ննգրտիք, դուք եարաբ վարաւորդ իք անոնք էս միր քաղկի խալիսի արարմունքը, ինչ հանգի բան ասիս, վուր չին մօգոնում միր քոքը կտրիլու համա, դուք խօսմ ձիր աչքով տէհնում իք, թէ ընչիր ին անում:

Ձէր մօգոնեցին էն զահրումար չիքիլէն, վուր խաղողին ու ամեն տէսակ քաղցրը բաներու վրէն ծածկում ին, ինչ է, չուտինք. դրա համա մինք պրաւա չունինք բէգամաղ ըլէլու, էնդուր վուր ամեն մարթ իրա ապրնքին պիտի մուղա- իթ կէնայ. մագրամ ամութ չէ իրանց համա, վուր իժում էլ ինչոր, գրափինկէք մօգօնեցին, մէջը ջուր ին ածում, տակն էլ մէքիչ պէսօկ շաղտալի, մինք էլ ախմախ-ախմախ մէ թիքա պէսօկի խաթրու մօգէնում ինք, պէսօկէմէն լաւ բա- բաթի տըղւիլուց յիդը կամաց, կամաց, բոլթա տալով գրափինկի տակէմէն նէքսիլ ինք մոնում, ու մէկ էլ տէհար, տըլըմք ջուրը ննգար, շատ էլ չալիշ ինք գալի, լէդնում, բղաւում, ճղաւում, հում դարդն է կտրւի միգամա մէ նաւ եա մէ թոկի ծէր հասցնելու:

Չիմի խօսմ էնթաւուր բան ին մօգօնի, վուր, Աստուծ, թափէ ու Տէրն աղատէ, էտ ջաղօ ա- րած թուխտը, վուր միամիտ նստում ինք ու էլ չինք կանացի վի կենայ. թէ վուր էդ բանի հա-

մա չալիշ չէկանք, միր քոքէմէն, մէկը չի մնայ նմուշի համայ:

Մագրամ վունց որ, տէհնում իմ, դուք մունջ իք կացի ու էտ խայտարակութիւնը համփիրում իք, էնդուր վուր ջէր դուք չիք փորցի էտ բիա- բուր մահը:

Մինք մահէմէն չալիտի վախենանք, մագ- րամ, մահ էլ կայ, մահ էլ, միր ասկի բայրաղը հաստատ պահիլու համա, միր պարտականու- թիւնն է կուռումը մէոնիլը, մագրամ էտ մահը վուր միրննգրտիքը, մեռիլին, ու մեռնում ին, մինք դա- բուլ չալտի անինք:

Էս բանիւրը վուր աբլաբուդէն անէ, բեղա- մաղ, չինք ըլի, էնդուր վուր նա գազան է ու միր հին դուշմանը, մագրամ վուր մարթու ձեռով է կատարում էս բանիւրը, շատ, մինձ ամութ էտ մարթկերանց համա:

Էտ մարթկերանց համա վուր մէ գլուխ գո- րոմ ին, թէ թող մօշլա ըլի մահւան դադաստա- նը, իրանք կի ուզում ին միր քոքը կտրի:

Տօ ջէր դուք մօշլա արէք մահւան դադաս- տանը, իժում ձիգ համա չալիշ էկէք. ինչ անինք թէ դուք մարթիք իք ու մինք ճանջիր, էրկուսն էլ Աստու ստիղծած ինք ու նրա հրամանքով շունչ ինք քաշում:

էս ճանջէմէն հիդը, մէ երկու ուրիշ ճանջիր էլ վուր խոսիլ ին, միտինգը պրծիլ է, ու միր ճանջիրը մարսելուդ երբիլով դիվիր ին էկի։
Աբա ինչ աւտալու բան է։

ՈՒՄ ԴԻՓՋԻՍ ԿՕՍԷ ԽՄԲԱԳԻՐ ԻՄ

(Նւէր երգիծարանական թերթերի խմբագիրներին)

—Հը Նազար, բարով, ուր իս ուր, էլ չիս էրէվում։

Է՛ ուստա Գաբօ, ուր իմ, ուր պիտի ըլիմ, պարապ-սարապ ման իմ գալի։ Ինձ ամա, արխէյին արուտուր էի անում, Շէյթան-Բազրումը ափթէքի կուղքին կունճուլումը, բուխկ ու կանանչի էի ծախում։ հայ ու թուրքի կուլի վուխտը, փախա, ու նըրամէն դիսն է վուր ման իմ գալի, մէ տիղ ճարիմ, ու էլի բուխկ ու կանանչի ծախիմ։

Գաբօ ջան էգէբա մէ լաւ տիղ գիդէնաս, խօմ գիդիս վուր դրամէն սաւայ ուրիշ փէշակ չունիմ, ու ինձմէն լաւ կանանչի ծախուղ էլ քաղքումը չը կայ։

—Իժոճ, փուղիր ունիս, վուր բիզ համա մէ լաւ տիղ գլթնիմ։

Ունիմ Գաբօ ջան, մէ եարսուն թուման կունենամ։

—Եարսուն, թուման, վա գժւիլ իս աօ ախմախ, եարսուն թուման փուղ ունենամ, ու կանանչի ծախիմ։

Բաս ինչ անիմ Գաբօ ջան, վուր ուրիշ փէշակ չունիմ։

—Վունց թէ ինչ անիս, թէ ինձ անգաճ կուղնիս, մէ էնթաուր բան սովրէցնիմ վուր համ փուղ դաղիս համ էլ անում ունենաս, հը, դաբուլ իս թէ չէ։

Վայ մէ վայ մէ, վուր ասիս ջուրը ննգի կու նընգնիմ, վունց թէ դաբուլ իմ։

—Սյ ասիմ, հէքուց, կէհանք գարացիօյի ուպրաւի առչիւր էլիարովին կու գլթնիք, մէ արաղ կու խմեցնիք, մէ մէկ էլ, մինք կու խըմիք, ու ձեռաց գուբերնատօրի վրէն մէ պրաշէնա կու գրիլ տանք վուր պրավա տայ քու աւումով գաղէթ դուս թողնիք։

Իժոճ Գաբօ ջան, իս վուր գրիլ չիմ գիդի, վոնց պիտի գրիմ։

—Է, թամամ տուտուց իս էլի Նազար, դուն հէնց գիդիս թէ խմբագրնիրը, դիփունք գիր

գիշերն, դիփ ուրիշներին ինչ գրում, անումը կի իրանցն է:

Իժում, Գաբո ջան, միր գաղէթի անումը ի՞նչ պիտի դնինք:

— Էտ հիշտ է, իժում կու մօգօնինք, այ, Լուկէն, քուչա-քուչա խուրմա ծախելով, հօքին դուս էր գալի, հիմի կի ցիլինդրի ունէ ծածկած. մարթը մէ քանի շայի փուղ ունէր, գաղէթ դուս թողից ու չունքի ինքը խուրմա ծախող էր իրա գաղէթի անումն էլ խուրմա դրից. դուն էլ կանանչի ծախող իս, գուզիս քու գաղէթի անումն էլ կանանչի դի:

Համա դուն քիչ մուլափ տու, մէ գուբեր-նատօրը պրաւէն տա, իժում տիս թէ, ինչ թաւուր անում իմ մօգօնում, ու ինչ թաւուր խօ-դումն իմ գցում միր գաղէթը:

Միր խալիսը տուտուց է, քանի տուտուց-տու-տուց, բանիր գրինք, ու խալիսին բիաբուր անինք, էնքան շաա կու ծախի, մաշ:

Վուր խալիսը իմանա թէ միր գաղէթը ինչ ինտէրէս ունէ ու ինչ թաւուր մարթիք ունինք մէջը գրողներ, առչի գամը գլխին էսէնց կուլի գրած:

Բաց ինք առի բաժանորթագրութիւն, թագա գաղէթի

«Լպտած»

Տարէնը 4 մանէթ. կէս տարին, էրկուսու տաա շայի:

Միր գաղէթումը գրում ին անումով, ու ջոգած մարթիք:

Խուսկի համա՝

Լօքօ կտրտող Վասօ, Ալափ Դէպէշ, ձէթի ուստա Գէուրք, Ալափ Սէրգօ, Ուկրալաշւիլի Աւէ-տիք, շիրաջ Լիմօն, հաւ ծախող Ստեփան, Գօլա Սըութինով, Ուփուլօ, ու էլի ուրիշ շատիրը:

Միր գաղէթի ինտերեսն է, վուր միր խալ-լը սովրի ամեն տեսակ, ուշունց, բազբոնիկու-թին, դալթաբանդութին ու բիաբուշութին:

Միր գաղէթ կարթացողները խիստ առաջ, կէհան, չունքի ուրիշ գաղէթներ կարթալէմէն շատ յիդ ին մնացի:

Միր ադրէսը, բաղալիսանա խմբ՝—Կանանչէ-դէն ծախող Նազար. բոմագ անող՝—Ուստա Գաբօ

Տլէփօն Չէր չունինք:

Հը, վոնց է Նազար, հաւնում իս թէ չէ, էսքանը Չէր էրէսին կուլի գրած, մէջն էլ ինչ վուր քեփներս կու տա կու գրինք, վուրին կու գովինք, ու վուրին էլ կու փանինք, ով է միր դաւէթարը, մինք կի, փուղ դադինք, ու... խու-սկը գուբերնատօրի պրաւէն է մէ դուս գայ, մնացածը, դիփ հիշէ:

23279